

Gdy sąsiadem jest... nietoperz

2020-03-12

Nietoperze bardzo chętnie wykorzystują jako schronienia części budynków i innych budowli. Ich obecność w tych miejscach w danym momencie uzależniona jest m.in. od fazy rocznego cyklu rozwojowego oraz warunków mikroklimatycznych. Realizacja prac remontowych, bez przestrzegania obowiązujących przepisów prawa, może stanowić dla nich śmiertelne zagrożenie, a dla realizujących prace może wiązać się z koniecznością wstrzymania remontu i poniesienia znacznych, dodatkowych kosztów. Jak tego uniknąć?

Trzeba pamiętać o tym, że wszystkie krajowe gatunki nietoperzy są objęte ścisłą ochroną gatunkową. Aby mieć pewność co do obecności nietoperzy, przed rozpoczęciem prac należy przeprowadzić rozpoznanie obiektów budowlanych pod tym kątem, pod nadzorem specjalisty chiropterologa, w terminie niezagrożającym koloniom rozrodczym lub zimowiskom nietoperzy. Jeżeli planowane działania mogą naruszać zakazy w stosunku do tych gatunków, w szczególności zakazy niszczenia siedlisk będących obszarem rozrodu i wychowu młodych, niszczenia zimowisk, umyślnego płoszenia i niepokojenia, przed przystąpieniem do prac remontowych należy uzyskać stosowne zezwolenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska. W decyzji takiej każdorazowo określone są warunki, na jakich możliwa jest realizacja planowanych prac. [Wzór wniosku](#) o wydanie zezwolenia znajduje się w Biuletynie Informacji Publicznej RDOŚ w Warszawie.

Od marca do listopada trwa okres rozrodu i wychowu młodych naszych krajowych nietoperzy. W tym czasie samice tworzą tzw. kolonie rozrodcze, czyli grupy liczące od kilku do nawet kilkuset dorosłych osobników, w których rodzą i wychowują swoje młode. Kolonie rozrodcze wykorzystują na swoje kryjówki miejsca o utrudnionym dostępie dla naturalnych drapieżników oraz zapewniające mikroklimat o odpowiednich warunkach dla młodych, które są wrażliwe na wahania temperatury. Warto bowiem wiedzieć, że młode nietoperze rodzą się nagie i nie są w stanie same utrzymać odpowiedniej temperatury ciała. Z tego względu samice nietoperzy, poszukując schronienia, zasiedlają miejsca charakteryzujące się stosunkowo wysoką i stabilną temperaturą. Nietoperze, takie jak mroczki i gacki oraz podkowiec mały, nocek duży i nocek orzęsiony korzystają w szczególności z nagranych przez słońce strychów lub stropodachów budynków, nierzadko zamieszkując obiekty sakralne i opuszczone obiekty wojskowe. Pozostałe gatunki zasiedlają wszelkiego rodzaju szczeliny lub ubytki w elewacjach, przestrzenie za okiennicami, pod parapetami, a nawet szczeliny pomiędzy płytami w blokach „z wielkiej płyty”. Kolonie rozrodcze niektórych nietoperzy, jak to jest w przypadku nocka dużego i podkowca małego, łatwo jest zaobserwować. Osobniki tych gatunków wiszą po prostu pod stropem. Jest jednak szereg nietoperzy, w tym gacki i mroczki, które prowadzą zdecydowanie bardziej utajony tryb życia - ich kolonie skrywają się w bardzo wąskich szczelinach. Stwierdzenie zasiedlenia budynków lub budowli przez tę drugą grupę jest bardzo trudne i wymaga eksperckiej wiedzy.

Koniec lata i początek jesieni to czas wędrówek niektórych gatunków nietoperzy na zimowiska. Przeloty odbywają się po zmierzchu i nocą. Z tego względu udające się na zimowiska nietoperze w ciągu dnia zajmują tzw. kryjówki przejściowe. Możemy więc zaobserwować pojedyncze osobniki na kłatkach schodowych, w skrzynkach z licznikami energetycznymi, wentryznikach, przestrzeniach za okiennicami, na balkonach itp. Zwierzęta spędzają w takich przejściowych kryjówkach 1-2 noce, po czym udają się w kolejne miejsce.

Późną jesień i zimą nietoperze spędzają na tzw. zimowiskach. Pożywienie w postaci owadów nie jest wówczas dostępne, więc zwierzęta, kierując się potrzebą przeczekań tego niekorzystnego okresu w bezpiecznym miejscu, udają się do kryjówek, które zapewnią im niską i stabilną temperaturę. Tam zapadają w stan hibernacji. Jakie miejsca wybierają nietoperze na swoje zimowiska? Najczęściej można je spotkać m.in. w jaskiniach, sztolniach, fortyfikacjach, schronach, ale także piwnicach, na strychach, a nawet w kanałach wentylacyjnych lub wszelkiego rodzaju szczelinach w budynkach. Hibernujące nietoperze są bardzo wrażliwe na niepokojenie. Każde przebudzenie tych zwierząt oznacza znaczny wydatek energetyczny, a co się z tym wiąże - poważnie zmniejsza ich szanse na przeżycie zimy.

Działania polegające na remoncie lub konserwacji obiektów budowlanych, prowadzone w nieodpowiednim terminie, bez właściwego rozpoznania pod kątem występowania nietoperzy, bez nadzoru specjalisty chiropterologa mogą skutkować utratą siedliska, opuszczeniem kolonii rozrodczych i w konsekwencji np. przyczynić się do śmierci młodych - dorosłe osobniki pod wpływem stresu potrafią porzucić młode. W przypadku tych nietoperzy, które zasiedlają szczeliny w obiektach budowlanych, szczególne zagrożenie generują prace mające na celu ocieplenie tych obiektów. Realizacja remontów, bez uwzględnienia biologii nietoperzy, może doprowadzić do zamurowania ich zimowisk i uśmiercenia zwierząt.

Prowadząc remonty, należy m.in. zadbać o zachowanie otworów umożliwiających nietoperzom korzystanie ze strychów, czy też stropodachów. Niezmiernie często bowiem dochodzi do sytuacji, w której w wyniku przeprowadzonych remontów nietoperze tracą swoje siedliska. Dzieje się tak np. gdy w trakcie prac konserwacyjnych strychy i stropodachy zostają uszczelnione, a otwory wykorzystywane wcześniej przez nietoperze zostają zamknięte. W przypadku prac prowadzących do utraty siedliska (zlikwidowanie wcześniej wykorzystywanego schronienia, zamknięcie dostępu do takiego miejsca) instalacja skrzynek dla nietoperzy na strychach i ścianach budynków jest obowiązkowa jako element tzw. kompensacji przyrodniczej.

Pamiętajmy o tym, że nietoperze, podobnie jak wiele gatunków ptaków, a w szczególności jerzyki, są naszymi ogromnymi sprzymierzeńcami w walce z uciążliwymi owadami. Ich obecność w naszym sąsiedztwie jest ważna dla zachowania bioróżnorodności i przyczynia się do utrzymania równowagi w naszym środowisku.